

Goran Kapor

Dažbine su preveliki stvarna, a ne kozm

Troškovi po osnovu zarada zaposlenih su izuzetno veliki i veoma opterećujući za sva preduzeća, nezavisno od veličine i sektorske pripadnosti. Od države koja propagira ulaganja u izgradnju preduzetničkog društva i promovira podršku razvoja malih i srednjih preduzeća (MSP), treba očekivati da se konačno okrene rješavanju ovog problema koji dodatno otežava poslovanje i dovodi u pitanje njegovu održivost, otvara prostor za isplatu dijela zarade mimo legalnih tokova i odražava se na pad budžetskih prihoda, navela je u intervjuu za "Vijesti" predsjednica Unije poslodavaca **Svetlana Vuksanović**.

● **Nakon niza godina koje su počinjale povećanjem poreza i drugih dažbina, u 2019. smo ušli "samo" sa djelimičnim povećanjem akciza na alkohol i rezani duvan. Da li poslodavci u ovoj godini mogu očekivati bolje uslove za poslovanje?**

Svaki početak nosi određenu dozu optimizma. Kada je u pitanju izgradnja stabilnog i podsticajnog privrednog ambijenta, Unija poslodavaca Crne Gore (UPCG) u novu godinu ulazi upravo sa takvim očekivanjima. Naravno, preduslov bilo kakvim pozitivnim dešavanjima je postojanje snažne opredijeljenosti kreatora politika i donosilaca odluka da se u periodu koji slijedi dodatno intenzivira proces unapređenja biznis okruženja, poseb-

no uvažavajući činjenicu da od toga korist ima ne samo privreda, već cijelo crnogorsko društvo.

Preduzetništvu i biznisu se moraju omogućiti bolji uslovi za poslovanje i stvaranje dodatne vrijednosti kroz veću efikasnost administracije, eliminisanje biznis barijera i unapređenje poslovnog ambijenta. Imajući u vidu poruke koje su u posljednje vrijeme stizale iz Vlade, a naročito od strane njenog predsjednika **Duška Markovića**, čini se da je konačno otvoren prostor za bolju komunikaciju i saradnju donosioca odluka sa predstavnicima privrede, što uključuje bolju razmjenu informacija, veću uključenost u proces donošenja odluka, te konsultovanje prilikom svih važnijih odluka koje se pripremaju (na nacionalnom i lokalnom nivou) a imaju uticaja na poslovanje privrede. To nije samo preporuka, već u prvom redu neophodnost sadašnjeg trenutka.

● **S obzirom na Vašu strateška dokumenta analize "Pet ubica biznisa" i o parafiskalitetima na lokalnom nivou, kakve su Vaše komunikacije sa Vladom i lokalnim samoupravama u vezi sa smanjenjem ili ukidanjem ovih dažbina? Da li do nekog rasterećenja privrede može doći u narednoj godini?**

U prilog takvim očekivanjima, UPGC je krajem 2018. godine, uz podršku Međunarodne organizacije rada (ILO), kreirao i javnosti predstavio novi strateški do-

Ekonomija realnog sektora čini pokretačku snagu razvoja Crne Gore i kao takva zahtijeva punu podršku kreatora politika na svim nivoima upravljanja. Imajući u vidu započete procese, nadamo se da je došlo vrijeme da nadležni konačno i djeluju u tom pravcu, kazala je u intervjuu za "Vijesti" predsjednica Unije poslodavaca **Svetlana Vuksanović**

kument "Analiza parafiskalitetu na lokalnom nivou: opštine Budva, Bijelo Polje i Danilovgrad" koji ima za cilj da pruži argumente o potrebi promjene postojećeg gledanja na regulaciju od strane političkih i administrativnih donosilaca odluka na državnom, a naročito na lokalnom nivou. Interes UPGC je da i na ovaj način, nakon izvještaja o državnim i lokalnim parafiskalnim opterećenjima iz 2017. godine, pruži dodatni doprinos kreatorima politika u procesima koji mogu pomoći da pravac regulatornih reformi u zemlji

Novi talas krize moguć, potrebne mjere koje bi smanjile gubitke

● **Nekoliko svjetskih ekonomskih analitičara navodi mogućnost da uskoro počinje novi talas globalne ekonomske krize. Da li smatrate da je to moguće, koliko smo spremni za nju i kakav bi njen uticaj mogao biti na crnogorsku ekonomiju?**

Iako sam po prirodi optimista, ovo pitanje izlazi iz domena tzv. laganih razgovora o karakternim osobinama čovjeka. Prognoze na koje ukazujete javljale su se u proteklom periodu više puta i ponavljale periodično na svakih par godina, počev od perioda velike globalne ekonomsko-finansijske krize.

Razumljivo je da bi se moguća kriza, baš kao i ona prethodna, prenijela i na male države kao što je Crna Gora, uz veoma jak uticaj koji bi prvo pogodio preduzeća, a zatim bi se negativni efekti prelili na radnike i administraciju. Nedostatak posebno kreiranih mjera za ublažavanje nastalih posljedica i eventualno slabljenje privrednog sistema zemlje može dovesti i do smanjenja, tj. gubitka budžetskih prihoda, što bi ugrozilo i izvršavanje osnovnih funkcija države. Da se to ne bi desilo, odnosno dovelo do pravnog, ekonomskog i socijalnog kolapsa društva, potrebno je pravovremeno reagovati, prethodno pripremiti detaljne analize i mjere podrške i sanacije, a time pokazati punu odgovornost prema sadašnjim a posebno generacijama koje dolaze. Čini se da upravo takve okolnosti, čak i kada se nalaze tek u domenu razmatranja nekog imaginarnog, negativnog scenarija, dodatno upućuju na značaj snažne saradnje i ulogu partnerskog odnosa između kreatora politika i donosilaca odluka (na nacionalnom i lokalnom nivou) i svih ostalih aktera privrednog, društvenog i političkog života.

Svetlana Vuksanović
Foto: UPGC

Ke, potrebna su kmetička rješenja

ide u pravom smjeru. Poznato je da regulacija u cjelini, a naročito u sferi fiskaliteta i parafiskaliteta ima snažan uticaj na kvalitet poslovne klime, što znači da kao takva ima i svoju cijenu koja, ukoliko se ne reaguje na adekvatan način, može biti izražena ekonomskim zaostajanjem zemlje. Imajući to vidu, kao pozitivno ocjenjujemo činjenicu da je naša analiza razmatrana na nedavno održanoj sjednici nacionalnog Savjeta za konkurentnost, sa koje je izdato zvanično saopštenje u kojem se navodi da "i Vlada i privreda dijele pristup da značajne razlike među crnogorskim opštinama u politikama taksi destimulisu mali i srednji biznis", kao i da "nove prihode ne treba zasnivati na taksama već ih moraju generisati razvoj i

Vlada prihvatila da ima mnogo taksi na lokalnom nivou: Analiza parafiskaliteta - Foto: PR Centar

Ukidanje kriznih poreza poželjno, preporuke CBCG nijesu precizne

● **Kada se prema Vašem mišljenju može očekivati ukidanje kriznih poreza na zarade, vraćanje PDV-a na 17 odsto i povratak akciza na gorivo na pretkrizni period?**

Iako bi UPGC pozdravio najave ukidanja navedenih kriznih poreza, posebno imajući u vidu očekivani pozitivan efekat po obavljanje privrednih aktivnosti, u ovom trenutku vrlo je nezahvalno baviti se bilo kakvim projekcijama u vezi sa ovim pitanjem. Umjesto toga, podsjetiću da je u novembru, u okviru svog obraćanja na premijerskom satu, predsjednik Vlade Duško Marković najavio da je (tek) od 2020. godine predviđeno ukidanje više stope poreza na dohodak fizičkih lica sa 11% na 9%. Sa druge strane, mogućnost vraćanja PDV-a na 17% je tema koja se, očito, ne nalazi u radnom kalendaru nadležnih institucija za narednu godinu, a slično važi i za promjene kada su u pitanju akcize na gorivo (u smislu vraćanja na nivo iz pretkriznog perioda) za koje se još uvijek traže dodatni argumenti opravdanosti - poput detaljne analize koju prethodno treba sačiniti. Za razliku od preporuka za 2018, preporuke CBCG za 2019. godinu ne sadrže mjere koje imaju za cilj da se planiranje fiskalnih podsticaja realizuje putem smanjenja stope poreza na dobit i/ili kriznog poreza. Dodatno, nedostaje čak i objašnjenje iz preporuka za 2018. godinu po kojem bi upravo ovom mjerom bilo stimulirano novo zapošljavanje i "suzila zona sive ekonomije, uz pozitivan efekat na realni sektor", što takođe čudi - posebno imajući u vidu adresu sa koje dolazi. Stoga, podsjećam da se svako povećanje poreskih i drugih opterećenja povratno reflektuje na privredu, a vrlo često mjeri povećanjem obima poslovanja u sivoj zoni i padom naplate fiskalnih prihoda. Zato UPGC poziva kreatore politika da u ovoj godini promijene dosadašnji kurs i sve mjere koje se direktno odnose na poslodavce (a time i na zaposlene i njihov standard) planiraju kroz prethodnu usaglašenost i dogovor sa predstavnicima privrede, a sve u interesu dostizanja optimalnih efekata realizacije i ispunjenja ciljeva u vezi sa održivošću javnih finansija.

stvaranje nove vrijednosti".

U nastojanjima da pomogne poslovanje privrednih subjekata, UPGC sa nadležnim organima države u kontinuitetu realizuje zajedničke aktivnosti i ostvaruje saradnju u vezi sa raznim oblastima i pitanjima čiji osnov čini pružanje podrške stvaranju biznis ambijenta za održivi razvoj preduzeća. Primjer za to je i kvalitetna saradnja ostvarena sa resornim ministarstvima i jedinicama lokalnih samouprava za potrebe kreiranja navedene analize UPGC. Ono što slijedi je sagledavanje mogućnosti smanjenja visine pojedinih obaveza, te ukidanja određenih obaveza koje se dupliraju ili koje nisu usklađene sa realnim stanjem privrede, za što očekujemo da će biti realizovano u narednoj godini. Takođe, u međuvremenu treba unaprijediti rad administracije lokalnih samouprava, posebno u dijelu povećanja efikasnosti zaposlenih (u pružanju usluga), kao i jačanja njihovih znanja i vještina o pitanjima koja se tiču parafiskaliteta, a zatim i realizovati čitav niz drugih aktivnosti koje će poboljšanje trenutnog stanja omogućiti na duži rok, uz efekte koji su pozitivni, mjerljivi i kao takvi ukazuju da je prošlo vrijeme tzv. kozmetičkih rješenja koja lijepo izgledaju na papiru, a u praksi su neprimjenjiva. Ekonomija realnog sektora čini pokretačku

snagu razvoja Crne Gore i kao takva zahtijeva punu podršku kreatora politika na svim nivoima upravljanja. Imajući u vidu započete procese, nadamo se da je došlo vrijeme da nadležni konačno i djeluju u tom pravcu.

● **Najavljeno je da bi konačna odluka o mogućem povećanju minimalne zarade i uvođenju neoporezivog dijela zarade trebalo da bude donijeta u februaru. Da li očekujete da će se to desiti?**

Iako u Crnoj Gori postoje brojne barijere koje ometaju redovno poslovanje, jedan od tzv. kamena spoticanja na tom putu razvoja biznisa

je upravo manjak sluha za rješavanje problema visine opterećenja na zarade, što je posebno velik teret koji privrednici već godinama nose na svojim leđima.

Od dana kada su u Socijalnom savjetu Crne Gore pokrenute inicijative za povećanje minimalne zarade, smanjenje troškova na zarade i uvođenje neoporezivog dijela zarade, UPGC je realizovao čitav niz konkretnih koraka koji su potvrdili profesionalan pristup, odgovoran odnos i punu spremnost Unije da u dobrom duhu tripartitnog dijaloga učestvuje u iznalaženju rješenja koje je od interesa i za poslodavce i radnike. Uz učešće predstavnika UPGC u radnoj grupi koja je ovim povodom formirana, takav odnos potvrđen je i analizom koju je UPGC kreirao u predviđenom roku i dao na uvid socijalnim partnerima. Pojednostavljeno: UPGC je ispunio svoje obaveze, što znači da očekujemo da isto urade i ostala dva socijalna partnera - vlada i sindikat. Tek kada i oni sačine svoj dio analize, biće moguće da se svi elementi i mogući efekti po osnovu navedenog smanjenja/povećanja objektivno sagledaju, a zatim i donese konačna odluka.

Važno je istaći da su zvaničnici UPGC i sindikata, u više navrata, u vezi sa ovom oblašću javno iskazali međusobno razumijevanje i punu saglasnost (za inicijative jedne i druge strane), a time vladi i resornom ministarstvu uputili tzv. jedinstven zahtjev za povećanje minimalne zarade uz istovremeno smanjenje opterećenja na zarade, tj. uvođenje neoporezivog dijela zarade.

● **Koliko su sada bruto opterećenja na zaradu u Crnoj Gori, a koliko u državama okruženja? Kakav je uticaj ostalih dažbina na troškove poslodavaca u Crnoj Gori u odnosu na države regiona?**

U odgovoru na Vaše pitanje o trenutnom iznosu op-

terećenja na zarade, poslužiću se sljedećim primjerom. Kada bi se minimalna zarada povećala na 250 eura, povećali bi se i ukupni troškovi poslodavca i to za 95,1 euro. Minimalna zarada trenutno iznosi 193 eura i da bi je isplatio poslodavac mora da obezbijedi oko 320 eura. Ako imamo u vidu da za isplatu zarade od 250 eura, prema trenutnim stopama, poslodavac mora da obezbijedi oko 415 eura, jasno je da visina opterećenja na minimalnu zaradu u Crnoj Gori iznosi čak 49,2% (a na bruto dva 66,8%). I u UPGC i sindikatima smo svjesni da je situacija u Crnoj Gori znatno nepovoljnija u odnosu na zemlje regiona, a to potvrđuju i podaci u nastavku. Opterećenje na minimalnu zaradu u Hrvatskoj iznosi 24,9%, u Srbiji 34,5%, Sloveniji 43,4%, a u

Povećanje minimalne zarade na 250 eura značilo bi veći trošak za poslodavce od 95 eura

BiH 44,8%. Kada je u pitanju odnos neoporezivog dijela zarade i minimalne zarade, stanje je sljedeće: u Srbiji je neoporezivi dio zarade 125 eura, a minimalna zarada iznosi 210 eura; u Federaciji BiH porezu ne podliježe oko 150 eura, dok je minimalna zarada 203 eura; u Sloveniji su poreza i doprinosa oslobođene refundacije za troškove prevoza i prehrane (do 6,12 eura po danu), zatim regres za godišnji odmor (ako nije viši od 70% prosječne zarade), a opciono se ne plaćaju porezi i doprinosi na godišnje bonuse (ako ne prelaze 70% prosječne zarade).

Iz navedenog je lako zaključiti da su troškovi po osnovu zarada zaposlenih i izuzetno veliki i veoma opterećujući za preduzeća - i to sva, nezavisno od veličine i sektorske pripadnosti. Od države koja propagira ulaganja u izgradnju preduzetničkog društva i promoviše podršku razvoja MSP, treba očekivati da se konačno okrene rješavanju problema koji dodatno otežava poslovanje (i dovodi u pitanje njegovu održivost), otvara prostor za isplatu dijela zarade mimo legalnih tokova i odražava se na pad budžetskih prihoda.

United Nations Development Programme

Empowered lives.
Resilient nations.

The United Nations Development Programme Office in Podgorica, Montenegro invites qualified candidates to apply for the following vacant position:

Post Reference:
MNE 19-001 Local Consultant for Legal Framework on Policy Coordination

For details on this vacancy, please visit <http://www.me.undp.org> link Jobs

Applicants are kindly requested to submit their online applications by **January 20, 2019** through the vacancy link indicated above. Applicants will be short-listed on the basis of their qualifications and work experience. Only short-listed candidates will be invited for an interview.

UNDP is an equal opportunity employer.